2. ÜNİTE
EVİMİZ DÜNYA

5. Sınıf Sosyal Bilgiler · Etkinlik Föyü

2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI

Necip Döner

Adı Soyadı:	Sınıf / No:	Tarih:

KONU 1

Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu

SB.5.2.1 Yaşadığımız yerin göreceli konumunu; çevre ülkeler ve komşu iller ile karşılaştırarak açıklar.

KONU 2

Doğal ve Beşerî Çevremizdeki Değişim

SB.5.2.2 Doğal ve beşerî çevrenin özelliklerini karşılaştırarak bulunduğu yerde zamanla gerçekleşen değişimlerin nedenlerini sorgular.

KONU 3

İlimizde Yaşanabilecek Afetler ve Etkileri

SB.5.2.3 Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenler.

KONU 4

Ülkemize Komşu Devletler

SB.5.2.4 Ülkemize komşu devletler hakkında bilgi toplar.

A Açık Uçlu Sorular	**B** Boşluk Doldurma	**C** Doğru – Yanlış	**D** Eşleştirme	**E** Görsel Okuma	**F** Karşılaştırma
G Örnek Olay	**H** Günlük Yaşam	**I** Problem Çözme	**J** Çoktan Seçmeli	**K** Öz Değerlendirme	✓ Cevap Anahtarı

Nasıl çalışmalıyım? Etkinliklere başlamadan önce dört konunun konu notlarını gözden geçir. Fotoğrafları ve haritaları dikkatle incele; bazı soruların cevabı görsellerin içinde saklı. Cevaplarını kendi cümlelerinle, okunaklı biçimde yaz. Bitirdiğinde öz değerlendirme tablosunu doldurmayı unutma.

A AÇIK UÇLU SORULAR

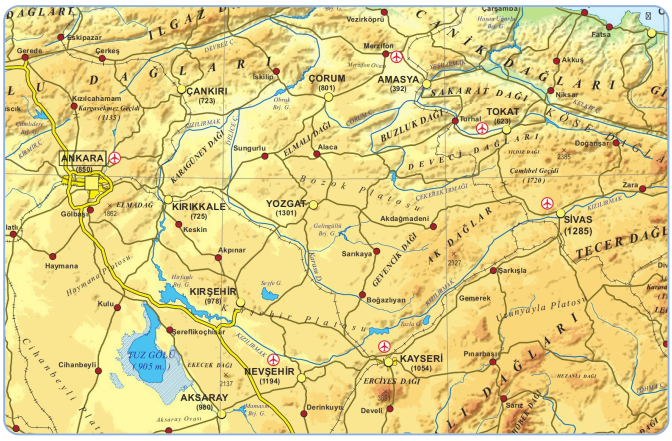
Hatırla, açıkla, örnekle ve yorumla.

1 Yozgat nerede?

SB.5.2.1

Harita 1: Türkiye mülkî idare haritasında Yozgat (yeşil)

Harita 2: Yozgat ve çevresi

a) Harita 1'e göre Yozgat Türkiye'nin kıyı kesimlerinde mi, iç kesimlerinde mi yer alır? Yozgat'ın denize kıyısı ya da bir ülkeyle sınırı var mıdır?

b) Harita 2'ye göre Yozgat'ın kuzeyinde, batısında ve doğusunda hangi iller vardır?

c) Yozgat'ın güneyinde ve güneydoğusunda hangi iller vardır?

d) Yukarıdaki cevaplarınız mutlak konum mu, göreceli konum mu belirtir? Nedenini yazınız.

2 Tabeladaki bilgi

SB.5.2.1

Bir kara yolundaki yön tabelası

a) Tabelada hangi illerin adı ve uzaklığı yazılıdır?

b) Tabeladaki bilgiler, bulunulan yerin konumunu hangi yerlere göre anlatmaktadır? Bu, hangi konum türüne örnektir?

3 Meke Gölü'ne ne oldu?

SB.5.2.2

Meke Gölü – 2003

Meke Gölü – 2024

a) İki fotoğraf arasındaki farkı yazınız.

b) Göldeki bu değişime hangi nedenler yol açmış olabilir? Konu notlarındaki değişim nedenlerinden yararlanınız.

c) Su kaynaklarımızın bu duruma gelmemesi için neler yapabiliriz?

4 Doğa olayı mı, afet mi?

SB.5.2.3

Görsel 1: Kar yağışı

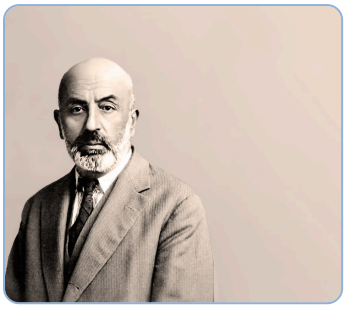
Görsel 2: Su baskını

a) Görsellerden hangisi doğa olayı, hangisi afettir? Nedenini açıklayınız.

b) "Her doğa olayı afet değildir." Bu ifadeyi yağmur örneğiyle açıklayınız.

5 İstiklal Marşı'mız

SB.5.2.4

Mehmet Âkif Ersoy

İstiklal Marşı'mızı Mehmet Âkif Ersoy, para ödülü almaksızın 17 Şubat 1921'de Ankara'da yazdı. Şiir, 12 Mart 1921 tarihli TBMM oturumunda resmen kabul edildi. Marş, Millî Mücadele'nin ümit, iman ve heyecan duygularını yansıtır.

a) Mehmet Âkif Ersoy'un İstiklal Marşı'nı para ödülü almadan yazması onun hakkında ne düşündürür?

b) İstiklal Marşı'mız neden bir bağımsızlık sembolüdür? Açıklayınız.

B BOŞLUK DOLDURMA

Kelime havuzundaki kavramları uygun boşluklara yaz. İki kavram artacak.

KELİME HAVUZU

coğrafi konum | mutlak | göreceli | doğal | beşerî | doğa olayı | afet | risk | AFAD | Türk Kızılay | millî bağımsızlık | sınır kapısı

1. Bir yerin yeryüzündeki yerine _____ denir.

2. Enlem ve boylam koordinatlarıyla belirlenen ve hiç değişmeyen konuma _____ konum denir.

3. "Ankara, İstanbul'un doğusundadır." ifadesi _____ konuma örnektir.

4. Dağ, deniz, ova ve orman gibi insan müdahalesi olmadan oluşan unsurlara _____ varlık denir.

B · BOŞLUK DOLDURMA (DEVAM)

5 Köprü, fabrika, baraj ve okul gibi insanlar tarafından oluşturulan unsurlara _____ varlık denir.

6 Kar, yağmur ve rüzgâr gibi doğanın düzen ve denge içinde meydana gelen oluşumlarına _____ denir.

7 Bir tehlikenin zarara dönüşme olasılığına _____ denir.

8 Doğa kaynaklı afetlerle mücadele eden ve arama-kurtarma faaliyetlerini koordine eden kurum _____ 'dir.

9 Bir milletin başka bir devlete bağlı olmadan özgür ve hür bir şekilde yaşamasına _____ denir.

10 Ülkeler arası geçişin ve ticaretin yapıldığı resmî noktaya _____ denir.

C DOĞRU – YANLIŞ

İfade doğruysa "D", yanlışsa "Y" kutusunu işaretle. Yanlış ifadelerin doğrusunu altındaki satıra yaz.

1 Mutlak konum zamanla değişebilir. D ☐ Y ☐

2 Fiziki haritalarda yeşil renk ormanları gösterir. D ☐ Y ☐

3 Fiziki haritalarda kahverengi, yüksek ve dağlık alanları gösterir. D ☐ Y ☐

4 Pamukkale ve Peribacaları doğal varlıklara örnektir. D ☐ Y ☐

5 Her doğa olayı bir afettir. D ☐ Y ☐

C · DOĞRU – YANLIŞ (DEVAM)

6 Heyelan, eğim ve yağışın fazlalığı nedeniyle en çok Karadeniz Bölgesi'nde görülür. D ☐ Y ☐

7 Acil durum (deprem) çantası yılda bir kez güncellenmelidir. D ☐ Y ☐

8 Dilimiz, bayrağımız, İstiklal Marşı'mız ve başkentimiz anayasamızın değiştirilemeyecek maddeleri arasındadır. D ☐ Y ☐

9 En uzun sınır komşumuz Suriye'dir. D ☐ Y ☐

10 İran ile hem kara hem deniz sınırımız vardır. D ☐ Y ☐

D EŞLEŞTİRME

Fotoğrafları incele. Her açıklamanın yanındaki kutuya ilgili fotoğrafın numarasını yaz.

1 Afetleri tanıyorum

SB.5.2.3

Deprem

Sel

Çığ

Heyelan

Erozyon

Obruk

a) Yer kabuğunun kırılıp yer değiştirmesiyle oluşan sarsıntılardır. ☐

b) Aşırı yağış ve kar erimesi sonucu oluşan su baskınlarıdır. ☐

c) Eğimli yamaçlardan kopan kar kütlesinin aşağı kaymasıdır. ☐

d) Eğimli bölgelerde toprak ve kayanın ani kaymasıdır. ☐

e) Toprağın su ve rüzgârla başka yere taşınmasıdır. ☐

f) Aşırı tarımsal sulama ve yer altı sularının bilinçsizce kullanılması riskini artırır. ☐

D · EŞLEŞTİRME (DEVAM)

g) Fotoğraflardaki afetlerin numaralarını kaynaklarına göre tabloya yazınız.

Yeryüzü hareketleri kaynaklı	Hava durumu ve iklim kaynaklı	Hem doğa hem insan kaynaklı

2 Komşularımızın bayrakları ve paraları

SB.5.2.4

Bayrak numaralarını ve para birimlerini tabloya yazınız. Başkentleri kutudan seçiniz: **Atina · Sofya · Tiflis · Şam · Tahran · Bağdat · Erivan · Bakü** (Aynı para birimini birden fazla ülke için kullanabilirsiniz.)

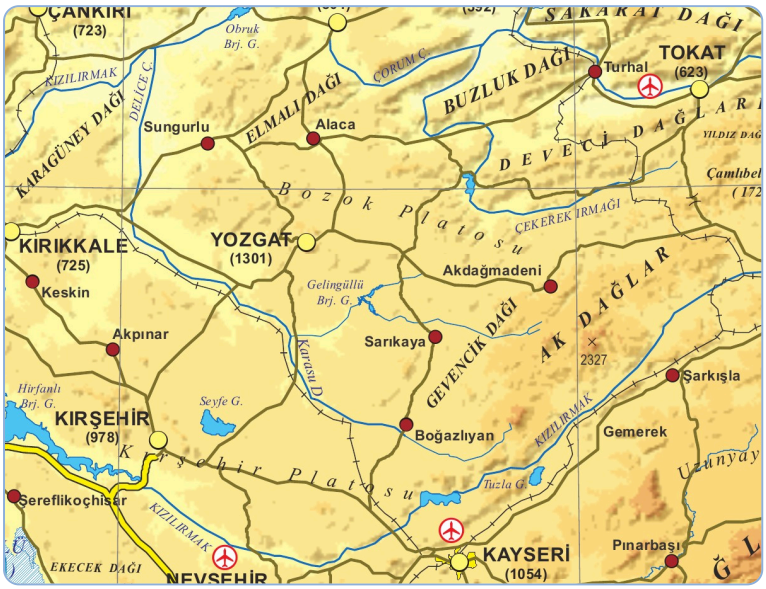
Ülke	Bayrak no	Başkent	Para birimi
Yunanistan			
Bulgaristan			
Gürcistan			
Suriye			
İran			
Irak			
Ermenistan			
Nahçıvan Ö.C. (Azerbaycan)			

E GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA

Fotoğrafları ve haritaları dikkatle incele; gördüklerinden yola çıkarak çıkarım yap.

1 Fiziki haritayı okuyorum

SB.5.2.1

Yozgat ve çevresinin fiziki haritası

Renk	Gösterdiği yer
Mavi	
Yeşil	
Sarı	
Kahverengi	
Beyaz	

a) Haritada Yozgat ve çevresinde en çok hangi renkler görülmektedir? Buna göre Yozgat'ın yüksekliği hakkında ne söylenebilir?

b) Haritada Yozgat çevresinde gördüğünüz yeryüzü şekillerini ve su kaynaklarını yazınız.

c) Fiziki haritalardaki yeşil renkli alanlar ormanları mı gösterir? Açıklayınız.

E · GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA (DEVAM)

2 Doğal mı, beşerî mi?

SB.5.2.2

A

B

C

D

E

F

	Fotoğrafta gördüğüm doğal unsurlar	Fotoğrafta gördüğüm beşerî unsurlar
A		
B		
C		
D		
E		
F		

E · GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA (DEVAM)

3 Bir cadde, iki zaman

SB.5.2.2

Konya, Alaaddin Caddesi – 1940 (arşiv)

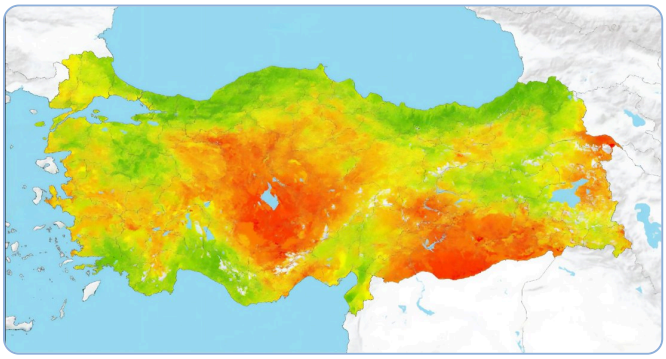
Konya, Alaaddin Caddesi – 2020

Değişen unsurlar	Değişmeyen unsurlar

a) Caddedeki değişimin nedenleri neler olabilir? Konu notlarındaki değişim nedenleriyle ilişkilendiriniz.

4 Ülkemiz bir deprem ülkesi

SB.5.2.3

Türkiye deprem tehlike haritası (kırmızıya doğru tehlike artar)

a) Haritaya göre deprem tehlikesi ülkemizin küçük bir bölümünde mi, geniş bir bölümünde mi görülmektedir?

b) Bu durum, depreme hazırlıklı olmanın neden önemli olduğunu nasıl gösterir?

F KARŞILAŞTIRMA ETKİNLİKLERİ

Benzerlikleri ve farklılıkları belirle; kavramları ölçütlere göre karşılaştır.

1 Mutlak konum – göreceli konum

SB.5.2.1

Ölçüt	Mutlak Konum	Göreceli Konum
Neye göre belirlenir?		
Zamanla değişir mi?		
Bir örnek		

a) Aşağıdaki ifadelerin yanına mutlak konum için "M", göreceli konum için "G" yazınız.

1) Evim, caminin yanındaki pastanenin karşısındadır. ☐
2) Ankara 39° kuzey enlemi ile 32° doğu boylamı üzerindedir. ☐
3) Okulumuz hastanenin kuzeyindedir. ☐
4) Yozgat, Çorum'un güneyindedir. ☐

2 Değişimin iki yüzü

SB.5.2.2

Baraj gölü kıyısında yeni yerleşim

Durum	Olumlu sonucu	Olumsuz sonucu
Baraj yapılması		
Fabrika kurulması		
Köprü / tünel yapılması		

F · KARŞILAŞTIRMA ETKİNLİKLERİ (DEVAM)

3 Batman ve Karabük

SB.5.2.2

Batman: 1946'da bölgede petrol yatakları keşfedildi. İstihdam arttı, bölgeye göçler yaşandı, nüfus arttı; yollar ve tesisler yapıldı. 1957'de ilçe, 1990'da il oldu.
Karabük: 1927'de Zonguldak'a bağlı küçük bir köydü. 1937'de Karabük Demir Çelik Fabrikası kuruldu; göçler, nüfus artışı ve yeni evlerle hızla gelişti. 1953'te ilçe, 1995'te il oldu.

Ölçüt	Batman	Karabük
Değişimi başlatan gelişme ve yılı		
İlçe ve il olduğu yıllar		
Değişimin sonuçları		

a) İki şehrin değişimindeki ortak neden nedir? Bu gelişme doğal çevreyi nasıl etkilemiş olabilir?

4 Sınırlarımız

SB.5.2.4

KOMŞULARIMIZ

Bulgaristan · İran · Yunanistan · Irak · Gürcistan · Ermenistan · Suriye · Nahçıvan Ö.C.

Hem kara hem deniz sınırımız olanlar	Yalnızca kara sınırımız olanlar

a) En uzun ve en kısa sınır komşumuzu sınır uzunluklarıyla yazınız.

G ÖRNEK OLAY İNCELEME

Olayı dikkatle oku; nedenlerini, sonuçlarını ve alınabilecek önlemleri değerlendir.

1 Köyümüze fabrika kuruluyor

SB.5.2.2

Elif'in yaşadığı köyün yakınına büyük bir fabrika kurulacak. Köyde bazı kişiler sevinçli: "Gençler artık iş bulmak için şehre gitmeyecek." Bazıları ise endişeli: "Bacadan çıkan dumanlar havamızı, atıklar da derelerimizi kirletebilir." Köyün muhtarı, fabrikanın kurulacağı yerin verimli tarım arazileri olduğunu söylüyor.

Tarım arazisinin yanında yükselen yapılar

a) Fabrikanın kurulması köyün beşerî çevresini nasıl değiştirebilir?

b) Fabrikanın doğal çevreye olası olumsuz etkileri nelerdir?

c) Fabrika kurulursa çevreyi korumak için hangi önlemler alınmalıdır? Konu notlarından en az iki önlem yazınız.

2 Dere kenarındaki evler

SB.5.2.3

Bir ilçede, yıllarca kuru kalan bir dere yatağına evler yapılmıştır. Bir yaz günü saatlerce süren şiddetli yağışın ardından dere taştı; evler, iş yerleri ve tarlalar sular altında kaldı, yollar zarar gördü.

Sular altında kalan yerleşim

a) Bu olayda yağış bir doğa olayı iken neden afete dönüşmüştür?

G · ÖRNEK OLAY İNCELEME (DEVAM)

b) Sel afetinin riskini artıran iki unsur yazınız.

c) Bu ilçede yaşayan bir aile ve kurumlar afet öncesinde, sırasında ve sonrasında neler yapmalıdır?

Aşama	Bireyin yapması gerekenler	Kurumların yapması gerekenler
Afet öncesi		
Afet sırası		
Afet sonrası		

3 Bayrağımız ve bağımsızlık sembollerimiz

SB.5.2.4

Ay yıldızlı bayrağımız

Ay yıldızlı bayrağımız, şehitlerimizin kanını temsil eden bağımsızlık sembolümüzdür. Mustafa Kemal Atatürk bayrağın milletin şerefi olduğunu vurgulamış; bu sebeple bayrakların yerlere serilip çiğnenemeyeceğini belirtmiştir.

a) Bayrağımız dışındaki bağımsızlık ve egemenlik sembollerimizi yazınız.

b) Bağımsızlık sembolleri toplumda hangi duyguları güçlendirir?

H GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME

Öğrendiklerini kendi hayatına, ailene, okuluna ve çevrene taşı.

1 Evimin yerini tarif ediyorum

SB.5.2.1

Yol tarifi

Ayşe arkadaşına evini şöyle tarif etti: “Okulun hemen arkasındaki sokaktan sağa dön; caminin yanındaki pastanenin karşısında benim evim.” Sen de bir arkadaşına evini, çevredeki yerleri kullanarak tarif et.

a) Yaşadığın ilin göreceli konumunu komşu iller, yeryüzü şekilleri ve su kaynaklarını kullanarak yaz.

2 Ailemin afet planı

SB.5.2.3

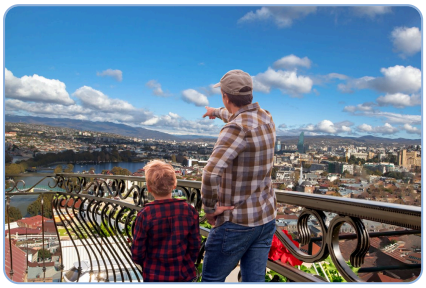
Ailenle birlikte doldur ve evde herkesin görebileceği bir yere as.

Planımız	Bilgi
Evimizde acil durum çantasının yeri	
Çantanın son güncellendiği tarih (6 ayda bir)	
Afet sonrası toplanma noktamız	
Ulaşılamazsak arayacağımız aile büyüğü	
Deprem anında evde güvenli yerlerimiz	

H · GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME (DEVAM)

3 Büyüklerimle geçmişe yolculuk

SB.5.2.2

Bir büyüğümüzle şehre bakarken

Ailenden bir büyüğünle konuş. Yaşadığınız yerin eskiden nasıl olduğunu sor ve tabloyu doldur.

Unsur	Eskiden	Bugün
Evler ve binalar		
Yollar ve ulaşım		
Tarlalar, ormanlar, dereler		
Okul, hastane, park		

a) Bu değişimlerden biri doğal çevreyi nasıl etkilemiştir?

I PROBLEM ÇÖZME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sorunu tanımla, nedenlerini bul, çözüm önerileri geliştir ve uygula.

1 Erozyon deneyi

SB.5.2.3

Sınıfta yapılan erozyon deneyi

Bir sınıfta üç pet şişe hazırlandı: Birincisine çimenli, ikincisine üzeri yapraklı, üçüncüsüne çıplak toprak konuldu. Şişelere eşit miktarda su döküldü. Çimenli şişeden akan su berrak, yapraklı şişeden akan su açık kahverengi, çıplak topraklı şişeden akan su ise koyu renkli oldu.

I · PROBLEM ÇÖZME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (DEVAM)

a) Hangi şişeden akan su en çok toprak taşımıştır? Nedenini yazınız.

b) Bu deney, bitki örtüsü ile erozyon arasındaki ilişki hakkında ne gösterir?

c) Yaşadığın yerde erozyonu önlemek için üç çözüm önerisi yazınız.

2 Okulumda afet farkındalık etkinliği düzenliyorum

DÜŞÜNDÜRÜCÜ

SB.5.2.3

Grubunla birlikte yaşadığın ilde görülebilecek bir afet için okulda bir farkındalık etkinliği planla. Planı doldur, öğretmeninle paylaş.

Etkinlik planı	Bizim planımız
Etkinliğin adı	
Seçtiğimiz afet ve nedeni	
Etkinliğin amacı	
Kimlere ulaşacağız?	
Etkinliğin adımları	
Kullanacağımız malzemeler	
Başarılı olup olmadığını nasıl anlayacağız?	

J ÇOKTAN SEÇMELİ TEST

Her sorunun yalnızca bir doğru cevabı vardır. Doğru seçeneği daire içine al.

1 Göreceli konum — KOLAY — SB.5.2.1

Aşağıdakilerden hangisi **göreceli konum**a örnektir?

(A) 39° kuzey enlemi üzerindedir.
(B) 32° doğu boylamı üzerindedir.
(C) Okulun karşısındaki parkın yanındadır.
(D) 41° kuzey ve 29° doğu koordinatlarındadır.

2 Haritadaki renk — ORTA — SB.5.2.1

> Ayşe, fiziki haritada yaşadığı ilin büyük bölümünün kahverengi renkle gösterildiğini fark etti.

Ayşe bu bilgiden hangi sonuca ulaşabilir?

(A) İli çok ormanlıktır.
(B) İli yüksek ve dağlık bir alandadır.
(C) İli deniz kıyısındadır.
(D) İlinin tamamı ovalarla kaplıdır.

3 Şehirlerin değişimi — ORTA — SB.5.2.2

> • Batman, 1946'da petrolün keşfedilmesiyle gelişmeye başladı.
> • Karabük, 1937'de demir çelik fabrikasının kurulmasıyla hızla büyüdü.

Bu iki şehrin değişimindeki **ortak neden** aşağıdakilerden hangisidir?

(A) Ekonomik faaliyetler
(B) Doğal afetler
(C) İklim değişiklikleri
(D) Tarım arazilerinin artması

4 Riski artıran davranışlar — DÜŞÜNDÜRÜCÜ — SB.5.2.3

> I. Dere yatağına ev yapmak
> II. Depreme dayanıklı bina yapmak
> III. Eğimli yamaçlardaki ağaçları kesmek
> IV. Çığ önleme bariyeri kurmak

Yukarıdakilerden hangileri afet riskini **artırır**?

(A) I ve II
(B) II ve IV
(C) III ve IV
(D) I ve III

5 Hangi komşumuz? — DÜŞÜNDÜRÜCÜ — SB.5.2.4

> • Başkenti Tahran'dır. • Resmî dili Farsçadır. • Para birimi riyaldir. • Ülkemizin doğusundadır; Gürbulak sınır kapısıyla geçiş yapılır.

Bilgileri verilen ülkenin bayrağı aşağıdakilerden hangisidir?

(A)

(B)
(C)
(D)

K ÖZ DEĞERLENDİRME

Her ifadeyi oku ve sana uygun kutuyu işaretle.

Bu ünitede...	Başardım	Tekrar etmeliyim
Mutlak ve göreceli konumu ayırt edebiliyorum.	☐	☐
Yaşadığım ilin göreceli konumunu komşu iller, yeryüzü şekilleri ve su kaynaklarıyla açıklayabiliyorum.	☐	☐
Fiziki haritadaki renklerin anlamını yorumlayabiliyorum.	☐	☐
Doğal ve beşerî varlıkları örneklerle ayırt edebiliyorum.	☐	☐
Çevremdeki değişimlerin nedenlerini ve sonuçlarını sorgulayabiliyorum.	☐	☐
Doğa olayı ile afeti ayırt edip afet riskini artıran unsurları açıklayabiliyorum.	☐	☐
Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenleri biliyorum.	☐	☐
Komşu devletlerimizi, başkentlerini ve para birimlerini sayabiliyorum.	☐	☐

En çok zorlandığım etkinlik ve nedeni:

Bu üniteden öğrendiğim en önemli şey:

Merak ettiğim ve araştırmak istediğim bir konu:

CEVAP ANAHTARI

Öğretmen kullanımı içindir. Öğrenci sayfalarından ayrı çoğaltılmalıdır. Açık uçlu sorularda verilenler beklenen temel noktalardır; gerekçeli, farklı ama doğru yorumlar kabul edilmelidir.

Necip Döner

A · AÇIK UÇLU SORULAR

1. **a)** İç kesimlerinde; denize kıyısı ve herhangi bir ülkeyle sınırı yoktur. **b)** Kuzeyinde Çorum (kuzeydoğusunda Amasya ve Tokat), batısında Kırıkkale, doğusunda Sivas. **c)** Güneyinde Nevşehir (güneybatısında Kırşehir), güneydoğusunda Kayseri. **d)** Göreceli konum; çünkü Yozgat'ın yeri çevresindeki illere göre anlatılmıştır, koordinat kullanılmamıştır.
2. **a)** Isparta (30 km), Burdur (52 km), Antalya (107 km). **b)** Bulunulan yerin bu illere olan uzaklığına göre; göreceli konum.
3. **a)** 2003'te göl suyla doluyken 2024'te göl suyu büyük ölçüde çekilmiş, göl yatağı kurumuştur. **b)** Bilinçsiz su tüketimi, küresel ısınma, iklim değişiklikleri, kuraklık. **c)** Suyu tasarruflu kullanmak, sulak alanları korumak, bilinçli tüketim.
4. **a)** Görsel 1 doğa olayıdır (düzen içinde, yıkım yok); Görsel 2 afettir (yıkıma, maddi kayba yol açmıştır). **b)** Yağmur bir doğa olayıdır; şiddeti artar ya da önlem alınmazsa sele dönüşerek afet olur.
5. **a)** Vatanseverliği, fedakârlığı; marşı karşılık beklemeden millet için yazdığını. **b)** Millî Mücadele'nin ümit, iman ve heyecanını yansıtır; milletin kimliğini, tarihini temsil eder; anayasada değiştirilemeyecek maddeler arasındadır.

B · BOŞLUK DOLDURMA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
coğrafi konum	mutlak	göreceli	doğal	beşerî	doğa olayı	risk	AFAD	millî bağımsızlık	sınır kapısı

Artan kavramlar: **afet**, **Türk Kızılay**.

C · DOĞRU – YANLIŞ

No	Cevap	Yanlış ifadenin doğrusu
1	**Y**	Mutlak konum hiçbir zaman değişmez.
2	**Y**	Yeşil renk alçak yerleri gösterir; orman değildir.
3	**D**	—
4	**D**	—
5	**Y**	Her doğa olayı afet değildir.
6	**D**	—
7	**Y**	Acil durum çantası altı ayda bir güncellenmelidir.
8	**D**	—
9	**D**	—
10	**Y**	İran ile yalnızca kara sınırımız vardır.

D · EŞLEŞTİRME

a	b	c	d	e	f
1	2	3	4	5	6

D1-g: Yeryüzü hareketleri: 1 · Hava durumu ve iklim: 2, 3 · Hem doğa hem insan: 4, 5, 6.

Ülke	Bayrak	Başkent	Para birimi
Yunanistan	5	Atina	Avro
Bulgaristan	2	Sofya	Avro*
Gürcistan	7	Tiflis	Lari
Suriye	4	Şam	Lira
İran	6	Tahran	Riyal
Irak	8	Bağdat	Dinar
Ermenistan	3	Erivan	Dram
Nahçıvan Ö.C. (Azerbaycan)	1	Bakü	Manat

* Bulgaristan 1 Ocak 2026'da avroya geçmiştir; ders kitabındaki para birimi listesi de buna göre düzenlenmiştir (konu notundaki "leva" bilgisi güncel değildir). Nahçıvan Ö.C. Azerbaycan'a bağlıdır; Bakü Azerbaycan'ın başkentidir.

E · GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA

1. Mavi: deniz ve göller · Yeşil: alçak yerler (ova, düzlük, kıyı) · Sarı: orta yükseklikteki yerler · Kahverengi: yüksek ve dağlık alanlar · Beyaz: buzullar. **a)** Sarı ve açık kahverengi tonlar; Yozgat orta yükseklikte, plato üzerinde bir alandadır (il merkezi 1301 m). **b)** Yeryüzü şekilleri: Bozok Platosu, Ak Dağlar, Gevencik Dağı, Kırşehir Platosu; su kaynakları: Kızılırmak, Çekerek Irmağı, Delice Çayı, Gelingüllü Baraj Gölü (haritadan doğru okunan diğer unsurlar kabul edilir). **c)** Hayır; yeşil yalnızca alçak yerleri gösterir.
2. A doğal: dağ, akarsu, orman. B beşerî: binalar, yollar, taşıtlar (doğal: ağaçlar). C doğal: deniz; beşerî: kule, binalar. D doğal: göl (baraj gölü), dağlar; beşerî: evler, yol, baraj. E beşerî: köşk, yol; doğal: ağaçlar. F doğal: akarsu, orman, dağ. (Fotoğrafta görülen diğer uygun unsurlar kabul edilir.)
3. Değişen: binalar, taşıtlar, yol, kaldırım, ulaşım (tramvay). Değişmeyen: caddenin yeri ve yönü, bazı tarihî yapılar. **a)** Nüfus artışı, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, ulaşım ihtiyacı (insan faaliyetleri).
4. **a)** Geniş bir bölümünde. **b)** Ülkemiz bir deprem ülkesidir; herkesin plan yapması, çanta hazırlaması, dayanıklı yapılarda yaşaması gerekir.

F · KARŞILAŞTIRMA

1. Mutlak: enlem-boylam koordinatları – değişmez – "Ankara 39° K, 32° D". Göreceli: çevredeki il, ülke, doğal yapı ve yollar – değişebilir – "Ankara, İstanbul'un doğusundadır." **a)** 1-G, 2-M, 3-G, 4-G.
2. Baraj: içme suyu, sulama, enerji / doğa dengesinin bozulması, ormanların sular altında kalması. Fabrika: iş olanağı, ticaret / hava ve su kirliliği. Köprü-tünel: ulaşım kolaylaşır, süre kısalır / ağaç kesimi, ormanlık alanların azalması.
3. Batman: petrol (1946); ilçe 1957, il 1990; istihdam, göç, nüfus artışı, yol ve tesisler. Karabük: Demir Çelik Fabrikası (1937); ilçe 1953, il 1995; göç, nüfus artışı, yeni evler. **a)** Ekonomik faaliyetler (petrol, fabrika); yerleşim büyürken doğal çevre değişmiştir.
4. Kara + deniz: Bulgaristan, Yunanistan, Gürcistan, Suriye. Yalnızca kara: İran, Irak, Ermenistan, Nahçıvan Ö.C. **a)** En uzun: Suriye (911 km); en kısa: Nahçıvan Ö.C. (yaklaşık 18 km).

G · ÖRNEK OLAY İNCELEME

1. **a)** İş olanakları artar, göç ve nüfus artabilir, ticaret gelişir, yeni yollar ve evler yapılır. **b)** Hava kirliliği, atıkların su kaynaklarını kirletmesi, verimli tarım arazilerinin kaybı. **c)** Bacalara filtre takılması, ağaçlandırma, su kaynaklarının korunması, verimli tarım arazilerinin yapılaşmaya açılmaması.
2. **a)** Şiddetli yağış ve dere yatağına yerleşim kurulması (önlem alınmaması) nedeniyle yıkıma ve kayba yol açtığı için. **b)** Dere yatağına yerleşmek, altyapı hizmetlerinin eksik yapılması. **c)** Öncesi: çanta, plan / afet planı, bütçe, tatbikat; Sırası: panik yapmamak, güvenli yere sığınmak / hızla organize olmak; Sonrası: toplanma noktası, yıkık yapılardan uzak durmak, telefonu gereksiz kullanmamak / arama-kurtarma, gıda, barınma, sağlık.
3. **a)** Para, Türkçe (dil), İstiklal Marşı, başkent, meclis (TBMM), anayasa. **b)** Ortak hafıza, dayanışma, birlik ve beraberlik; ulusal bilinç.

H · GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME

Kişisel cevaplardır. H1'de koordinat yerine çevredeki yerlerin (okul, cami, park vb.) kullanılması; il tarifinde komşu iller, yeryüzü şekilleri ve su kaynaklarının yer alması beklenir. H2'de çantanın altı ayda bir güncellenmesi vurgulanır. H3'te değişimin doğal çevreye etkisinin (ağaç kesimi, tarım arazisinin azalması vb.) fark edilmesi beklenir.

I · PROBLEM ÇÖZME

1. **a)** Çıplak topraklı şişe; toprağı koruyan bitki örtüsü yoktur. **b)** Bitki örtüsü toprağı korur; bitki örtüsü azaldıkça erozyon artar. **c)** Ağaçlandırma, bitki örtüsünü ve ormanları korumak, tarım topraklarını boş bırakmamak.
2. Plan değerlendirmesi: seçilen afetin ile uygunluğu, amacın farkındalık oluşturmaya yönelik olması, adımların uygulanabilirliği ve değerlendirme ölçütünün belirlenmiş olması.

J · ÇOKTAN SEÇMELİ TEST

Soru	1	2	3	4	5
Cevap	C	B	A	D	C
Düzey	Kolay	Orta	Orta	Düşündürücü	Düşündürücü

Çeldirici notları:

1. A, B ve D seçenekleri derece/koordinat içerdiği için mutlak konumdur.
2. Kahverengi yüksek ve dağlık alanları gösterir; renkler ormanı göstermez (A); kıyı ve ovalar yeşille gösterilir (C, D).
3. Petrol ve fabrika ekonomik faaliyetlerdir.
4. II ve IV riski azaltan önlemlerdir.
5. A Irak, B Azerbaycan, D Ermenistan bayrağıdır.

K · ÖZ DEĞERLENDİRME

Puanlanmaz. "Tekrar etmeliyim" işaretlenen maddeler için ilgili konu notunun tekrar edilmesi önerilir.